

Partipolitik II: Konkurrence

Erik Gahner Larsen

Offentlig politik

Forrige gang

- ▶ *Politics matter*
  - ▶ Partier og regerings ideologiske profil er vigtige studieobjekter
  - ▶ Sætter et klart aftryk på den offentlige politik
- ▶ Partierne repræsenterer sociale gruppers politiske præferencer
  - ▶ Partier ud fra et *bottom-up* perspektiv
- ▶ Overordnet pointe: For at forstå variation i offentlig politik, skal vi forstå partiernes ideologi

Hvor er vi?

1. Introduktion til studiet af offentlig politik
2. Partipolitik I: Ideologi
3. **Partipolitik II: Konkurrence**

▸ *Efterårsferie*

4. Partipolitik III: Dagsordener
5. Stabilitet og forandring I: Historisk institutionalisme
6. Stabilitet og forandring II: Reformvinduer og afbrudte ligevægte
7. Stabilitet og forandring III: Diffusion, konvergens og idéer
8. Aktører I: Interesseorganisationer
9. Aktører II: Eliter
10. Aktører III: Modtagere af den offentlige politik

Grænser for partipolitiske effekter

- ▶ Forskellige begrænsninger på partipolitiske effekter, herunder:
  1. **Flere målsætninger**
  2. **Kampen om medianvælgeren**
  3. Ændret vælgerkorps
  4. **Institutioner**
  5. Økonomi
  6. Offentlige politikker
  7. Interessegrupper
  8. Bureaukrater
  9. Globalisering

Dagens spørgsmål

- ▶ Er der andre måder at forstå partipolitik end *politics matter*?
  - ▶ Hvilken betydning har det for vores opfattelse og studiet af offentlig politik?
- ▶ Hvordan kan vi forstå relationen mellem partierne?
  - ▶ Konkurrence mellem partier
  - ▶ Magtforskelle mellem partier

Dagsorden

- Partikonkurrence
- Forskellige teoretiske tilgange
  - Relationen mellem partier
    - Positionel konkurrence
    - Emnekonkurrence
  - Forskelle i magten mellem partier (*vetospillere*)
- Eksamen

Pensum

- ▶ Kapitel 3 og 5 i grundbogen
- ▶ Tsebelis (1995): Decision Making in Political Systems: Veto Players in Presidentialism, Parliamentarism, Multicameralism and Multipartyism
- ▶ Green-Pedersen og Krogstrup (2008): Immigration as a political issue in Denmark and Sweden

Policybegrænsninger: Flere målsætninger

- ▶ Politiske partier forfølger flere mål

1. Policy

- ▶ Partier har ideologiske grundholdninger, de ønsker at realisere

2. **Votes**

- ▶ Stemmemaksimerende adfærd
- ▶ Downsianske antagelser
- ▶ Instrumentelt
  - ▶ Stemmerne er ikke et mål i sig selv

3. **Office**

- ▶ Regeringsmagten giver adgang til goder

Policybegrænsninger: Kampen om medianvælgeren

- ▶ Politik foregår på et marked
  - ▶ Vælgerne stemmer på de politikere, der maksimerer deres nytte
  - ▶ Stemmemaksimerende politikere
- ▶ Stemmer kommer forud for politik (Downs 1957)
  - ▶ “parties formulate policies in order to win elections, rather than win elections in order to formulate policies.”
- ▶ Dynamik: Partier nærmer sig hinanden for at få medianvælgerens stemme
  - ▶ Rød og blå blok kæmper om den samme vælger på et marked
- ▶ Implikation: Politiske forskelle små, ingen variation der kan give en signifikant effekt

Policybegrænsninger: Institutioner

- Regeringer er bundet af formelle og uformelle regler
- Valgsystemer og politiske institutioner afgør, hvor meget magt en regering har
- Det samme parti kan forfølge vidt forskellige *policies* alt efter hvilket partisystem, der arbejdes i
  - Eksempel: Socialdemokrater og holdninger til fri abort i forskellige partisystemer
- I lande med mange veto-punkter kan det være svært for en regering at gennemføre reformer

Typer af konkurrence

- Partier konkurrerer mod hinanden på et marked
  - Nulsumsspil
- Hvad vil et parti? (*policy*)
  - Påvirkes af andre partiers adfærd
  - Strategisk interdependens
- Hvilke typer af konkurrence?
  - Positionel konkurrence
  - Emnekonkurrence

Positionel konkurrence: overordnet

- ▶ En eller flere dimensioner
  - ▶ Downs medianvælgermodel
  - ▶ Eksempelvis én venstre-højre dimension
- ▶ Foreneligt med *politics matter*
  - ▶ Et spørgsmål om *hvad* der forårsager, at et parti indtager en bestemt position
- ▶ Partier laver *strategiske* overvejelser omkring den ønskede offentlige politik

Positionel konkurrence: aktører

- ▶ Vælgere
  1. rationelle
  2. egennyttemaksimerende
    - ▶ Eksogene præferencer
      - ▶ Idealpunkter
- ▶ Partier
  1. rationelle
  2. egennyttemaksimerende
    - ▶ Mål: *Office*

Positionel konkurrence: konvergens

- ▶ Parti A og Parti B indtager hver deres position på et marked (*duopol*)
- ▶ Vælgerne tættest på Parti As position, stemmer på Parti A
  - ▶ Hvis medianvælgeren er blandt disse: Parti A får *office*
- ▶ Når Parti B har tabt, genovervejer det *policy*
  - ▶ Målsætning: stadig *office*
  - ▶ Adfærdsimplikation: Skift *policy*, der appellerer til medianvælgeren
  - ▶ Hvis medianvælgeren ligger tættere på Parti B: Parti B får *office*
- ▶ Når Parti A har tabt, genovervejer det *policy*
- ▶ Implikation: Parti A og Parti B kommer til at kæmpe om den samme vælger
  - ▶ Minimale forskelle i *policy*

Positionel konkurrence: eksempler

- ▶ Hvilke eksempler har vi på, at partierne nærmer sig hinanden (*medianvælgeren*)?
- ▶ Hvilke eksempler bruger grundbogen?

Votes eller policy? Venstres vælgerstrategi 1998-2001

- ▶ Slothuus (2003): Partier med omtanke: Socialdemokratiets og Venstres vælgerstrategier
- ▶ Hvilke vælgerstrategiske overvejelser gør partierne sig?
  - ▶ Metode: Interviews med Socialdemokraternes og Venstres centrale strateger
- ▶ Både Venstre og Socialdemokraterne havde (og har) et skarpt fokus på vælgermaksimering
  - ▶ “Som forventet løber vælgerstrategierne altså over hele valgperioden og har til formål at vælgermaksimere” (side 85)

Votes eller policy?

- ▶ Dalton og McAllister (2015): *Random Walk or Planned Excursion? Continuity and Change in the Left–Right Positions of Political Parties*
- ▶ Spørgsmål: Hvor meget skifter partier politik og hvorfor?
- ▶ Forskellige datakilder til at måle venstre-højre *policy*
  - ▶ Manifestdata (valgprogrammer)
  - ▶ Ekspertsurveys (forskere)
  - ▶ Politikersurveys (selvplacering)
  - ▶ Vælgersurveys (opfattet *policy*)
- ▶ Konklusion
  - ▶ “We found that about 90% of the total variance in parties’ Left–Right position in one election can be explained by their position in the previous election.” (side 777)
  - ▶ “In summary, the presumption of a single, unified, rational actor model that underlies the Downsian spatial modeling literature may be a poor representation of the short-term choices and actions actually facing political parties.” (side 780)

Positionel konkurrence: diskussion

- Hvor mange dimensioner er der?
  - Man taler ofte om to dimensioner i dansk politik
- Hvor mange partier er der?
  - Vi har flere partier i Folketinget
    - Hvilke implikationer har det?
  - En politisk blok kan også studeres som én politisk aktør
- Kan partierne lære af deres nederlag (og sejre) og tilpasse deres politik derefter?
- Hvordan er fordelingen af præferencer (idealpunkter)?
  - Har fordelingen én top?
- Er vælgerne holdninger eksogene ift. partiernes *policy*?
  - Eller tager vælgerne position efter partierne?

Positionel konkurrence

- ▶ Ikke alle aktører er lige relevante at studere
- ▶ Positioner er afgørende for, hvilken offentlig politik der kan gennemføres
  - ▶ Politiske aktører har forskellige præferencer på forskellige policy-områder
  - ▶ Nogle aktører er afgørende i den politiske beslutningsproces, for at kunne ændre en politik
    - ▶ Nogle aktører er irrelevante
- ▶ Antal aktører og distancen mellem dem er afgørende i offentlig politik
  - ▶ Jo flere aktører der skal enes, desto sværere er det at ændre en politik
  - ▶ Jo længere væk aktørerne er fra hinanden, desto sværere er det at ændre en politik
- ▶ Hvordan skal vi forstå dette teoretisk?

Vetospillere: overordnet

- ▶ Ét er at partierne har *policy* præferencer, noget andet er om de bliver til offentlig politik
- ▶ Fører partiernes konkurrence til ændringer i offentlig politik?
- ▶ Vetoaktører
  - ▶ Rationelle
  - ▶ Nyttmaksimerende
- ▶ Hvornår er en aktør en vetoaktør?
  - ▶ Når aktørens tilslutning til en ændring af en politik er en nødvendighed for at kunne ændre politikken

Vetospillere: forskellige typer

1. Institutionelle vetospillere

- Forfatningsbestemte vetospillere
- Eksempelvis forfatningsdomstole

2. Partivetospillere

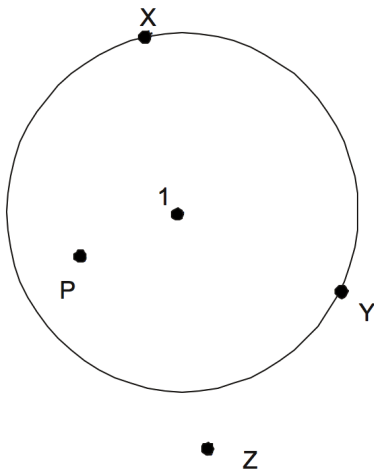
- Partier der skal acceptere en politikændring
- Eksempelvis en regering eller en forligskreds

3. De facto-vetospillere

- Andre aktører, der skal acceptere politiske ændringer
- Eksempelvis interesseorganisationer

Vetospillere: Policy-rum

- ▶ En vetospiller har et idealpunkt i et policy-rum med flere dimensioner
  - ▶ Dimension: Repræsenterer policy-område
  - ▶ Idealpunkt: Repræsenterer foretrukken policy på hver dimension
- ▶ Aktører har præferencer på forskellige policy-områder, og disse kan placeres på forskellige dimensioner
- ▶ Cirkulære indifferenskurver omkring idealpunkt

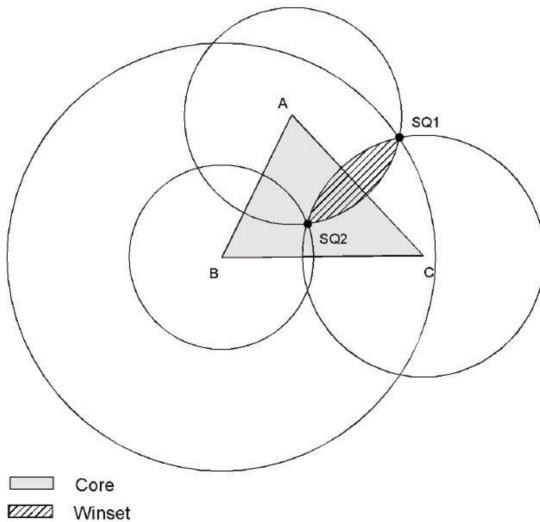
Figur 1: Cirkulær indifferenskurve

- ▶ Forskellige antagelser
  - ▶ Hvis to punkter befinder sig med samme afstand til idealpunktet, er vetospilleren indifferent
  - ▶ Policy-dimensioner vægtes ens
  - ▶ Policy-dimensioner er ortogonale (ukorrelerede)
  - ▶ Store afstande på en dimension vægtes højere end små afstande på en anden dimension
  - ▶ Policy-områder er *position issues*

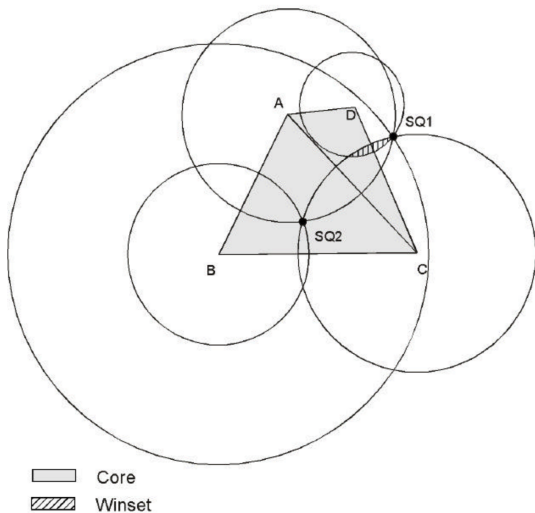

Vetospillere: Enstemmighedskernen og gevinstmængde

- ▶ Forudsætning for at *policy*-præferencer kan blive til offentlig politik
  - ▶ En ny policy-kombination skal ligge tættere på alle vetospilleres idealpunkt end status quo gør
- ▶ Gevinstmængden (*winset*)
  - ▶ Areal hvor alle aktørers indifferenskurver overlapper
  - ▶ Foretrækkes over status quo
- ▶ Enstemmighedskernen (*core*)
  - ▶ Arealet mellem vetospillernes idealpunkter
  - ▶ Indikator for stabilitet
  - ▶ Hvis status quo ligger i enstemmighedskernen: ingen policy-ændring

Figur 2: Winset og core med tre vetospillere

Figur 3: Winset og core med fire vetospillere

Vetospillere: diskussion

- ▶ Vetospillerteori hjælper os med at forstå hvorfor partiernes (og andre aktørers) *policy* ikke altid bliver til offentlig politik
- ▶ Et teoriapparat med forskellige antagelser
  - ▶ Holder disse antagelser?
  - ▶ Hvilke empiriske fænomener kan teorien appliceres på?

Emnekonkurrence: overordnet

- ▶ Politik er mere end bare ét emne, partierne indtager en position på
- ▶ En kamp om opmærksomhed på forskellige emner
  - ▶ *Issue ownership*
  - ▶ Eksempelvis har nogle partier en større præference for opmærksomhed på integrationspolitik
- ▶ Konfliktlinjer er afgørende
- ▶ Emnekonkurrence relateret til dagsordensfastsættelse
  - ▶ Fokus næste uge

Emnekonkurrence: Hvem ejer velfærdsstatsemnet?

- Socialdemokraterne er historisk set tæt knyttet til velfærdsstaten
- Hvem kan reformere velfærdsstaten med størst legitimitet?
  - Reforme (især direkte nedskæringer) er upopulære
  - *Nixon goes to China*
- Med andre ord: *Issue ownership* påvirker hvem der kan reformere politiske programmer - og hvordan

Emnekonkurrence: Hvorfor bliver indvandring et politisk emne?

- ▶ Green-Pedersen og Krogstrup (2008): *Immigration as a political issue in Denmark and Sweden*
- ▶ Om indvandring bliver et politisk emne afhænger af den politiske konkurrence
- ▶ Argument: Hvis *mainstream* højrefløjspartier har elektorale fordele i emnet, vil de gøre det til et politisk emne
- ▶ Metode: Komparativt casestudie
  - ▶ Indvandringsspørgsmålet i Danmark og Sverige
- ▶ Højrefløjen havde - givet partikonkurrence - en elektoral interesse i at få emnet på dagsordenen i Danmark, men ikke i Sverige

Partikonkurrence: Hvilken rolle spiller populistiske højrefløjspartier?

- ▶ Hvilken rolle spiller partier, der ikke befinder sig på midten (i.e. opfanger medianvælgeren)?
- ▶ Schumacher og van Kersbergen (2016): *Do mainstream parties adapt to the welfare chauvinism of populist parties?*
- ▶ Argument: Midterpartier er responsive til populistiske partier
  - Mekanisme: Frygten for at miste vælgere til disse partier
- ▶ Metode: Kvantitativ og kvalitativ analyse af partiernes ændring af *policy*

Partikonkurrence: Hvilken rolle spiller populistiske højrefløjspartier?

- ▶ Hovedfund i Danmark: “the Danish mainstream parties respond, and the responses come from the left (S) and the right (V and K). Most responses were accommodating, but the RV attacked the DF’s position on multiculturalism. We see these responses at the 1998 election, in new policies in 1999 and also at the 2001 elections. Hence, the responses are relatively quick and in the case of 1998 come prior to the DF’s electoral success. The mechanism here is that parties anticipate a loss of seats because it was expected from DF’s foundation in 1995 that the party would gain a substantial foothold in Danish parliament.”

Konklusion

- ▶ Politiske partier forfølger mere end bare *policy*
- ▶ Konkurrence mellem partierne afgørende for, hvilken politik partierne forfølger og hvordan
- ▶ Forskellige typer af konkurrence
  - ▶ Relationel konkurrence
  - ▶ Emnekonkurrence
- ▶ Forskelle i, hvornår partiers *policy*-præferencer bliver til offentlig politik
  - ▶ Især vetoaktører er vigtige studieobjekter

Næste gang

- ▶ Partipolitik III: Dagsordener
- ▶ Pensum
  - ▶ Kapitel 8 i grundbogen
  - ▶ Green-Pedersen og Stubager (2010): Medierne og den politiske dagsorden: En tango med fører?
  - ▶ Vliegenthart et al. (2016): Do the media set the parliamentary agenda? A comparative study in seven countries

Information om eksamen

Ved Michael Baggesen Klitgaard